

УДК 796.078 :94 (477)

Тимошенко Ю. О.

ІСТОРИЧНІ УМОВИ ТА СПЕЦИФІКА РОЗВИТКУ СПОРТУ Й ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ В 20-40 РОКИ ХХ СТ.

З'ясовано, що колективізм у фізичній культурі 20-40-х років ставав одним із засобів “пролетаризації” суспільства, точніше – люмпенізації його, коли існування більшості членів суспільства узалежнювалося від влади. Фізичну культуру і спорт було перетворено на одну із спонук означеної пролетаризації. Обґрунтовано концепцію проведення відвертої мілітаризації фізкультурно-спортивної сфери, за якої влада вклала власні смисли в організовану рухову активність та сприймалася вже не як засіб виховання здорового пролетаріату (попри такі гасла), а як мобілізаційний ресурс, спосіб підвищення військової підготовки населення. Акцентовано увагу на фактах, що засвідчили прагнення радянського керівництва використати фізичну культуру і спорт в якості елементів боротьби за європейський пролетаріат, засіб популяризації комуністичних ідей. Задля цього вдалися до створення в 1921 р. Червоного Спортивного Інтернаціоналу, що мав би об'єднати всі робітничі (пролетарські) спортивні товариства світу. Згодом, після перемоги у Другій світовій війні, СРСР переніс протистояння з полів боїв на спорт, вийшовши на міжнародну арену. Відтак, змінюється парадигма розвитку фізичної культури: ті смисли, що їх влада вклала впродовж попередніх десятиліть – “радянськість” спорту – поступаються місцем загальноприйнятим у спортивному товаристві принципам і нормам.

***Ключові слова:** фізичне виховання, спорт, рухова активність, освіта, змагання.*

Досліджувані роки – це час, коли радянська влада в Україні могла надавати власні смисли організованій руховій активності мас, які часто не узгоджувалися з тими функціями, що їх мала виконувати фізична культура. Власне, ці смисли і надавали останній ознак “радянськості”, внаслідок чого культивування тих чи інших видів спорту, організація змагань тощо, набувала рис, відмінних від загальносвітових правил. Це стосується і мілітаризації фізкультурно-спортивного життя, й використання його як засобу стимулювання економічної активності мас і т.п. Тривалий час означені аспекти залишалися поза межами пошукового інтересу істориків. Тому нині й не існує комплексного спеціального дослідження історичних умов та специфіки розвитку фізичного виховання та спорту в Україні 1920–1940-х років. Попри це джерельна база для їх вивчення загалом репрезентативна.

Мета дослідження – із позицій сучасної методології, рівня конкретно-історичних знань проаналізувати стан наукової розробки проблеми.

Об'єктом дослідження є фізична культура і спорт в УРСР, у 20-40-ві роки.

Робота ґрунтується на використанні історичного аналізу наукової літератури та джерел; системного та порівняльного аналізу.

Безсумнівна заслуга радянської влади в тому, що вона прагнула прищепити, а суспільною свідомістю була прийнята (через заклади загальної і спеціальної освіти) ідея необхідності розвитку системи фізичного виховання. Водночас, незважаючи на правильні гасла, державні інституції обмежили свій вплив на неї лише теоретико-методологічними заходами. Матеріально-технічне забезпечення системи фізичного виховання всієї освітньої сфери впродовж досліджуваного періоду перебувало в незадовільному стані. Наслідки потужної індустріалізації не позначилися на ній: спортивних залів у школах обмаль і наявні вони тільки в містах; фізкультурні майданчики, переважно, обладнувалися ініціативою учнівських і педагогічних колективів і їх, таки, коштом. У вищих навчальних закладах ситуація, на загал, була схожою.

Попри це, у суспільстві формувався соціальний запит на розвиток фізичного виховання і спорту, проявом чого стало відкриття технікумів та інституту фізичної культури. Однак, практично реалізувати комплекс заходів, що до задоволення (реалізації) цих потреб не вдалося. По-перше, через брак коштів на створення необхідної інфраструктури: стадіонів, спортивних залів і майданчиків. Ідеться не лише про кількість спортивних споруд, але й про їх оснащеність, наявність відповідних спеціалістів. По-друге, і це головне, не бажання самої влади це робити. Найпростіше це унаочнюється ситуацією зі спортивною інфраструктурою в СРСР і США.

Безсумнівно, що останні були однією з найбагатших країн тодішнього світу, але й СРСР у фізкультурно-спортивній сфері постійно акцентував увагу на “турботі про людей”, “найбільш прогресивному ладу”, “найвеличнійшій спортивній нації світу”, забезпечуючи, при цьому, незаперечні мілітарні здобутки – тому таке порівняння видається коректним. Так от, за повідомленнями радянської преси “В младших и средних школах <США у 1929 р.> на физкультуру отводится 2-3 недельных час по 45 мин., не считая кружковых занятий. Редкая школа не имеет бассейна для плавания. [...] большинство школ имеют не одного, а нескольких руководителей физкультуры” [268, с. 16]; “...В Нью-Йорке имеется 2 крупных стадиона, один на 40 000 человек, другой на 75 000, а в Чикаго на 105 тысяч” [1]. Натомість перший стотисячний стадіон з’явився в СРСР лише в 1956 р., а на 1991 р. у всій країні було лише вісім арен, місткістю понад 50 тисяч глядачів, тоді як в США лише в одному штаті Каліфорнія таких було чотирнадцять [2]. Тобто, фізкультурно-спортивна сфера України традиційно мала низький бюджетний пріоритет влади, яку цілком задовольняла виконувана фізичною культурою функція організації людей, вільний час яких, у такий спосіб, ставав контрольованим нею. Поза цим, залучення великих мас людей до разових акцій – фізкультурних парадів, профспілково-комсомольських чи “зіркових” пробігів – засвідчувала

їх лояльність тоталітарній системі. Відтак, можемо стверджувати про повну залежність розвитку фізичної культури у підрадянській Україні від державної політичної доктрини, а не від унутрішніх спонукальних детермінант. Звідси і відносна “популярність” тих чи інших видів спорту, які влада в певний історичний період прагнула нав’язати людям.

Не піддається сумніву виконувана радянським спортом упродовж 20 – початку 30-х років функція пролетаризації суспільства, через насадження колективізму, що дискредитував індивідуальність. Указаний принцип нав’язувався владою як єдино можлива форма організації рухової активності людей. Через це зазнала суттєвих змін система суспільного визнання спортивних досягнень: індивідуальні старты відкидалися, натомість віддавалася перевага колективним здобуткам. Викривлених форм набуло визначення переможців змагань, коли спортивна складова поступалася політичній чи оздоровчій. Відтак, змагання втрачали свою агональність, а без неї спорт не можливий.

Система державного управління сферою фізичної культури та спорту була винаходом більшовиків. Саме вони максимально централізували й “одержавили” її з метою надання необхідних векторів розвитку. Впродовж двадцятих років про спорт, як соціальне явище говорити важко. Найперше, через суттєве обмеження кількості змагань – вирішального моменту для спорту. Прагнення до перемог – агональність – відкидалася, піддавалися шельмуванню “чемпіонство” та “рекордсменство”, як прояв індивідуалізму і загроза колективізму. Відтак, не прослідковується й і ще один знаковий для спорту аспект – у ті роки фактично відсутня економічна складова цього явища. Альтернативи державному фінансуванню не існувало, що вельми звужувало можливості розвитку даного явища. Попри грошові надходження від населення у вигляді членських внесків, добровільно-примусових пожертв і т.п., вони не могли задовольнити потреб розбудови (оновлення) матеріально-технічної бази вказаної галузі. Спорт не можливий без відповідної інфраструктури, якої в ті роки істотно бракувало.

Упродовж 20-40-х років держава, безсумнівно, популяризує спеціально організовану рухову активність громадян, але це стосується, передусім, масового рівня: легкоатлетичні забіги, плавання (влітку), катання на ковзанах і лижах (взимку). Власне ті заходи, які підживлюють насаджуваний колективізм, з одного боку, а з другого – роблять дозвілля людей контрольованим. Кількість стартів велика – можемо говорити про пафос змагальності! Однак, демонстровані результати, переважно, не відзначалися особливою успішністю. Масовість так і не переросла в якість, попри всі запевнення радянських керівників. Рекорди, встановлені спортсменами у 40-х роках ґрунтувалися, найперше, на фізичних здібностях атлетів.

Промовистий факт – попри акцентацію на велелюдності руху, його егалітарності, колективізму, що більшою чи меншою мірою завжди були притаманними радянській фізкультурній доктрині, переважна більшість здобутків на міжнародній арені отримані спортсменами в індивідуальних стартах, а не в командних. На перемогу в останніх істотним чином впливає хист тренера, його фахова підготовка, науковий доробок спортивної науки загалом; і меншою мірою – природні здібності окремих атлетів, кумулятивна дія державної машини. Власне з наведеного вище можемо висувати наступне: за нібито велелюдністю фізкультурного руху в УРСР, його популярністю і затребуваністю сотнями тисяч громадян стоять лише голі цифри. Наявна матеріальна база (точніше – її відсутність), брак вільного часу та необхідного харчування зумовлювали пасивність значної частини населення республіки до занять спортом. В умовах жорсткої державної експлуатації людей, коли першість надавалася економічній і мілітарній розбудові, рухова активність просто не могла бути пріоритетом для широких мас.

Через фізкультурні паради актуалізувалася естетична і розважальна складова фізичної культури. Усі відтінки сірого наповнювали повсякдення радянських людей і лише фізкультурні заходи (поряд із мистецькими) розчиняли радянську буденність світлом позитивних емоцій. Та все ж для систематичних занять організованою руховою активністю бракувало головного – належного харчування і вільного часу у людей! Власне тому можемо стверджувати, що популяризація занять фізичним вихованням і спортом в УРСР у 30-40-ві роки носила суто демагогічний характер і не мала на меті практичної реалізації, адже реальної конкуренції (змагання) з іноземними спортсменами, за великим рахунком, не було.

Необхідно зазначити, що не більшовики політизують спортивну роботу, але саме вони першими намагалися використати її для поширення власної ідеології. З цією метою було створено Червоний Спортивний Інтернаціонал, який був відображенням III Інтернаціоналу у фізкультурній сфері й одним із засобів власне політичної боротьби за домінування в європейському робітництві. За для цього комуністична влада готова була на міжнародній арені відкидати засадничі принципи фізкультурного життя, як вони були сформовані для внутрішньосоюзної культивуваці. Себто, не заохочуючи індивідуальні змагання, відкидаючи спільні старти з “буржуазними” спортсменами, шельмуючи футбол як “хуліганську забавку” в середині країни, радянське керівництво вважало все вище перелічене цілком прийнятним для використання за її межами, як засобу пропаганди комуністичних ідей. У цьому процесі брали участь й українські спортсмени, які через структури ЧСІ входили у міжнародний спортивний рух. Попри всі зусилля СРСР вплив Червоного Спортінтерну на спортивне життя у світі

був незначним, а виконувані ним ідеологічні функції не виправдали очікувань. Упродовж другого десятиліття його існування радянське керівництво згорне діяльність указаної інституції й шукатиме інших шляхів для реалізації своїх пропагандистських цілей [3].

Особливість розвитку фізкультурно-спортивної галузі України проявилася у тривалому впливові на неї сокільських товариств і спортивних гуртків єврейської меншини. Коли на теренах РСФРР вони припиняють існування на початку 20-х років, то в УСРР проіснували майже до кінця десятиліття. Це пов'язано з тим, що з імперських часів українські землі ("Юго-Западный край") залишалися відносно рівномірно і краще розвинутими щодо сокільських традицій, порівняно з російськими, де чітко виділялося домінування двох столичних регіонів. Поза цим, по українським губерніям проходила так звана зона осілості юдеїв у Російській імперії тому цілком виправдано, що саме на вказаній території зосередилася велика кількість єврейських спортивних товариств, як то "Маккабі", "Гехолуц" та інші. Водночас, у пореволюційні роки вплив новоствореного Пролеткульту на фізичну культуру республіки не був значним, на відміну від решти країни.

Спортивне життя порівняно рівномірно розвивалося по містах України. Не існувало тривалого домінування якогось одного центру, як, наприклад, у Росії де на одному рівні були Москва і Ленінград, а на іншому всі решта. Навіть Харків, маючи інститут фізкультури, не мав гегемонії в українському спорті: традиційно сильним був баскетбол в Одесі, достойну конкуренцію складали київські важкоатлети та борці, вправних представників у водних видах спорту мали Одеса й Дніпропетровськ і т.д.

На відміну від інших територій СРСР, в Україні не отримав поширення хокей, натомість найбільшою популярністю, як і будь-де, користувався футбол. Попри це, УСРР стала єдиною республікою, в якій у середині 20-х років, реальну конкуренцію останньому деякий час складав гандбол [4].

Характерною рисою радянської культури 30-40 років була мілітаризація свідомості великих мас людей. Це знайшло своє продовження у військовізації фізичного виховання і спорту, підсумком якої стало заснування комплексу вправ "Готовий до праці та оборони" та його різновидів, як то БГПО і ГСО. Водночас, із метою обґрунтувати доцільність і логічність їх появи, у радянському науковому дискурсі усталився підхід, за яким спорт, нібито, зародився як підготовка ще античного воїна й у ГПО пропонувалося бачити продовження тої традиції. Ні! Спорт в античності – це *символ* мужності; сублімація чоловічої агресії. Він не розглядався винятково як прикладний засіб, як військова підготовка. Навпаки – його елементи сприяли їй, але з цього не висновується, що фізичний вишкіл античного атлета мав слугувати його військовому вишколу. Ні, це було вторинним. Лише згодом, у середньовіччі, підготовка до лицарського

турніру одночасно виступала безпосередньою військовою підготовкою. У стародавньому ж світі змагання – це, найперше, жертвоприношення богам, де жертвою є здоров'я атлета. Тілесні вправи не розглядалися як самоціль, а були таким собі випробуванням, шліфуванням внутрішнього духу людини. Звідси й “аскеза” в її первинному сенсі – процес тілесного удосконалення через фізичні вправи. Саме тому, смерть атлета під час змагань автоматично робила його переможцем. Зокрема, Ганс Гумбрехт посилається на випадок у 564 році до н.е. коли Арахіон із Фігалії змагався за свою третю перемогу в панкратіоні. Набагато молодший суперник задушив його під час змагання. “Шанований у момент своєї загибелі більше, ніж будь-коли за життя, Арахіон був проголошений переможцем посмертно, попри те, що цього матчу він не виграв” [5].

Проте, цим не вичерпувався сенс античного змагання. Це був ще й показ досконалої тілесності громадян того чи іншого полісу. Традицію змагатися оголеними принесли на Олімпійські ігри спартанці, в суспільстві яких особистість, мабуть, найбільше розчинялася в соціумі. Вони ніби доводили, що на цього громадянина можна покластися не лише як на сильного і вправного воїна, але й як на здорового чоловіка, здатного продовжити свій рід, забезпечивши, водночас, зростання полісу. Тобто, відверта демонстрація чоловічої оголеності мала засвідчити лояльність до полісу його громадян; їм не було чого приховувати, оскільки поліс сприймався ними як велика сім'я. Цю практику (не вдаючись, однак, до відвертої оголеності) перейняли тоталітарні держави міжвоєнного часу, які в той чи інший спосіб прагнули насадити в суспільстві візію держави, як таку собі “сім'ю братніх народів”. Таким чином, античний спорт можемо розглядати як символ мужності (з акцентом на “символ”) та досконалої тілесності, які присвячуються (віддаються, приносяться в жертву) богам і полісу. Натомість, комплекс ГПО позбавлений будь-якої символічності (навіть символічності середньовічного лицарського ристалища, на якому переможець мав право обрати найкращу даму турніру). Жертовність, звичайно ж, присутня – всі 30-40-ві роки пронизані нею. Але це не поетична (патетична) жертовність “героя” (грецькою “герой” означало рівний богам, “напівбог”), а жертовність – відданість воїна, яка в античному світі була сама собою зрозумілою. Саме тому і стверджуємо, що весь комплекс фізичних вправ, об'єднаних у ГПО не є спортом, хоча там і присутня змагальність. Зазначаємо, що допоки домінує мілітаризація – спорту в повному розумінні не існує.

Водночас, зауважуємо, що “утилітарний” підхід до спорту, лише як до підготовки вправного воїна, був притаманний багатьом політичним і громадським лідерам Європи міжвоєнного часу. Не залишився осторонь і український науковий дискурс, уособленням якого став Іван Боберський –

один із перших вітчизняних теоретиків фізичної культури.

Прикметно, що в процесі студіювання історичних умов та специфіки розвитку фізичного виховання і спорту в підрадянській Україні, їх періодизація подекуди накладалася на періодизацію історії України. Це пов'язано тим, що на деяких етапах історичного розвитку держави зміна внутрішньо- чи зовнішньополітичних пріоритетів, призводила до дзеркальної зміни парадигми розвитку фізичної культури: 1921–1928 рр. – період нової економічної політики, коли відносна свобода підприємництва і політичного плюралізму співпала з пошуком нових ціннісно-нормативних засад функціонування фізкультурно-спортивної сфери; згортання НЕПу й початок форсованої індустріалізації збігається з прагненням влади підмінити зміст фізкультурної роботи активністю в економічній сфері. Водночас, поступова мілітаризація суспільства, що розгорнулася від початку 30-х років, тягне за собою військовізацію і фізичної культури.

Згодом, у 40-ві роки, після перемоги у Другій світовій війні, СРСР переніс протистояння з полів боїв на спортивні майданчики світу. Від 1946 р. він виходить на міжнародну арену: бере участь у континентальних і світових першостях, стає членом міжнародних спортивних організацій. Метою цих кроків виступало прагнення представити перемоги своїх атлетів, як уособлення переваг радянської політичної системи, в умовах протистояння з політичною системою капіталістичних країн. Тому державне керівництво змушене було враховувати існуючі практики, змінюючи і пристосовуючи свій спорт до загальносвітових вимог, найперше, а згодом – усю систему фізичного виховання. Відтак, кардинально переглядається парадигма фізичної культури: із закритої соціальної організації, яка в своєму розвитку послуговувалася радше принципами політичної (економічної) доцільності, а не внутрішніми детермінантами, вона перетворилася на соціальний інститут, в основі якого лежала загальноновизнана у світі система цінностей і норм. Звертаємо увагу, що саме політична доцільність призведе до зміни парадигми розвитку фізкультурно-спортивної сфери України, й СРСР загалом. Радянський спорт зажив у правовому полі спорту світового, але при цьому втратив свою “радянськість” – те, що вирізняло його упродовж попередніх десятиліть. Він став інакшим. Але це вже інша історія, що вимагає окремого дослідження.

Використана література:

1. *Рогов М. И.* Спорт в Соединенных Штатах Америки (Письмо из Америки) / М. И. Рогов. // Физкультура и спорт – М., 1929. – № 8. – С. 15.
2. *Эдельман Р.* Серьезная забава. История зрелищного спорта в СССР / Роберт Эдельман. – М. : Советский спорт, 2008. – С. 239-240.
3. *Тимошенко Ю.* Фізична культура в умовах становлення радянської тоталітарної культури (1920-ті рр.) / Юрій Тимошенко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Вип. 20. Серія : Історія : збірник наукових праць. – Вінниця, 2012. – С. 92-97.

4. Тимошенко Ю. Спортивне життя в радянській Україні в 1920-ті роки / Юрій Тимошенко // Питання історії України. Збірник наукових праць кафедри історії України Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. – Чернівці, 2012. – Т. 15. – С. 36-41.
5. Ганс Ульрих Гумбрехт. Похвала спортивній красі / Ганс Ульрих Гумбрехт ; пер. з англ. – К. : Дух і літера, 2012. – С. 134/

References:

1. Rogov M. I. Sport v Soedinennykh Shtatakh Ameriki (Pismo iz Ameriki) / M. I. Rogov // Fizkultura i sport – M., 1929. – № 8. – S. 15.
2. Edelman R. Sereznyaya zabava. Istoriya zrelishchnogo sporta v SSSR / Robert Edelman. – M. : Sovetskiiy sport, 2008. – S. 239-240.
3. Tymoshenko Yu. Fizychna kultura v umovakh stanovlennia radianskoi totalitarnoi kultury (1920-ti rr.) / Yurii Tymoshenko // Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. M. Kotsiubynskoho. Vyp. 20. Seriya: Istoriia: zbirnyk naukovykh prats. – Vinnytsia, 2012. – S. 92-97.
4. Tymoshenko Yu. Sportyvne zhyttia v radianskii Ukraini v 1920-ti roky / Yurii Tymoshenko // Pytannia istorii Ukrainy. Zbirnyk naukovykh prats kafedry istorii Ukrainy Chernivetskoho natsionalnoho universytetu im. Yu. Fedkovycha. – Chernivtsi, 2012. – Т. 15. – С. 36-41.
5. Hans Ulrykh Humbrekht. Pokhvala sportyvunii krasi / Hans Ulrykh Humbrekht ; per. z anhl. – K. : Dukh i litera, 2012. – S. 134.

Тимошенко Ю. А. Исторические условия и специфика развития спорта и физического воспитания в советской Украине в 20-40-е годы.

Выяснено, что коллективизм в физической культуре 20-40-х годов становился одним из средств “пролетаризации” общества, точнее – люмпенизации его, когда существование большинства членов общества зависело от власти. Физическую культуру и спорт было преобразовано в один из элементов обозначенной пролетаризации. Обоснована концепция проведения откровенной милитаризации физкультурно-спортивной сферы, при которой власть вкладывала собственные смыслы в организованную двигательную активность, и та воспринималась уже не как средство воспитания здорового пролетариата (несмотря на такие лозунги), а как мобилизационный ресурс, способ повышения военной подготовки населения. Акцентировано внимание на фактах, показывающих стремление советского руководства использовать физическую культуру и спорт в качестве элементов борьбы за европейский пролетариат, средство популяризации коммунистических идей. Для этого прибегли к созданию в 1921 Красного Спортивного Интернационала, который должен объединить все рабочие (пролетарские) спортивные общества мира. Впоследствии, после победы во Второй мировой войне, СССР перенес противостояние с полем сражений на спорт, выйдя на международную арену. Следовательно, меняется парадигма развития физической культуры: те смыслы, которые власть вкладывала протяжении предыдущих десятилетий – “советскость” спорта – уступают место общепринятым в спортивном обществе принципам и нормам.

Ключевые слова: физическое воспитание, спорт, двигательная активность, образование, соревнования.

TYMOSHENKO YURIY. The historical conditions and the specificity of development sport and physical education in the Soviet Ukraine in 20-40 years.

It was found that collectivism in physical education 20-40 years became a means of “proletarianization” of society – more precisely lumpenization it when the existence of most members of society depended from power. Physical Culture and Sport was transformed into one of the motives definite proletarianization. It was substantiated the concept of outright militarization of sports-physical areas in which the government invested their own meanings in organized physical activity and perceived not as a means of educating the healthy proletariat (despite of the slogans) as well as mobilizing resources, way to improve military training population. Accented attention to the fact that demonstrated the desire of the Soviet leadership use the physical education and sport as an element of

struggle for the European proletariat, a means of popularizing communist ideas. For this created in 1921 Red Sports International, which could unite all workers (proletarian) sports associations in the world. Later, after the victory in World War II, the Soviet Union moved opposition from the fighting on the sport, went into the international arena. Therefore, changed the paradigm develop of physical culture: the sense that the government has invested over the past decades – “Soviet” of sport – give way to generally accepted in the sports community principles and standards.

Keywords: *physical education, sport, physical activity, education and competition.*

УДК 94 (437.1/2:477)

Цуп О. В.

УКРАЇНЬСЬКА ТРУДОВА МІГРАЦІЯ В ЧЕХІЇ: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Розглянуто питання трудової міграції українців у Чеській Республіці. Проаналізовано договірно-правову базу українсько-чеських взаємин у сфері трудових відносин. Визначено ключові проблеми нелегальної трудової міграції та окреслено шляхи їх вирішення.

Ключові слова: *Україна, Чеська Республіка, українсько-чеські відносини, договірно-правова база, трудова міграція, нелегальні мігранти.*

Наприкінці ХХ століття геополітичні зміни у Центрально-Східній Європі, соціально-економічні трансформації й кризи у новоутворених країнах призвели до появи великої кількості трудових мігрантів. Це, у свою чергу, змусило світове та європейське співтовариство почати формувати засади нової міграційної політики. Для України та Чеської Республіки проблема конструктивного співробітництва у сфері трудових відносин постала одразу ж після налагодження міждержавних відносин. Давня історія української імміграційної спільноти у Чехії, привабливість чеського ринку праці та безробіття в Україні зумовили зростання кількості українських заробітчан у Чеській Республіці, у тому числі і нелегальних.

Українські громадяни, які постійно або тимчасово проживають на території Чеської держави, потребують створення належних умов для праці, їх правового та соціального забезпечення. У свою чергу Чеська Республіка, як країна, що має вагомий досвід управління міграційними та демографічними процесами, становить неабиякий інтерес і для України. Саме тому вдосконалення співпраці у сфері трудових відносин є необхідним задля організації взаємного влаштування громадян обох країн і попередження проблеми нелегальної трудової міграції.

Зростання наукового зацікавлення питаннями міжнародної трудової міграції відбулося на рубежі ХХ–ХХІ століть, коли міграційні процеси набули